

MÁTÉ LÁSZLÓNÉ népművelő, tanár, informatikus könyvtáros. A Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád megyei irodájának munkatársa.

Géczi László Miklósné: „Engem megtalált a feladat”

Érték és közösség – települési értéktár Szurdokpüspökiben

A Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Irodája minta értékű projektet dolgozott ki a települési értéktárak gyűjtésére, bemutatására és folytatásaként – a 2014-től induló Hungaricum Klubokra – 2013. augusztus végén felkészítő szakmai napot tartottak a Pásztói Művelődési Központban a települési értéktárak létrehozásának módszertani kérdéseiről, majd a településeken a közösségfejlesztés módszereivel megindult a feltáró munka. Nyolc település lakosai aktivizálódtak, és október elején már sor is került az első értéktár bemutatóra Szurdokpüspökiben.

Szurdokpüspöki a Mátra hegység lábánál, a Zagyva völgyében fekszik, ott, ahol a folyó völgye a hegyek közül kilépve kiszélesedik. Nevének első része az itt található hegyek között kanyargó szurdokvölgyből ered, mivel a község a szurdok bejáratánál fekszik. A „püspöki” az egykori tulajdonost jelöli, ugyanis a falu egyike annak a 10 településnek, melyeket Szent István 1004-ben adományozott az általa alapított egri püspökségnek. Lakosainak száma közelíti a kétezres lélekszámot.

A település jelenlegi polgármestere, aki már nyugdíjasként vállalta el e nemes feladatot, idén töltötte be 68. évét, de számos fiatalot meghazudtoló

energiával, kreativitással és az egész falut megmozgató motivációs képességekkel bír.

A vele készített interjúban így vall önmagáról.

„Géczi László Miklósné, született Buda Mária vagyok, 1945. július 29-én születtem Szurdokpüspökiben, szegény paraszti családban. Édesapámék heten voltak testvérek. Édesanyám árva volt, apja az I. világháborúban esett el. Fiútestvérét a II. világháborúban egy akna vágta szét. Leánytestvérével haláláig szeretetteljes kapcsolatot tartott. Szüleim földművelésből éltek. Kevés földön sok munkával keresték a mindennapi kenyeret. Egy házban éltünk a nagyszüleimmel és a nálam 6 évvel idősebb bátyámmal. Ide jártak a rokonok ünnepekkor, a közös munkák idején együtt volt a nagy család. A háború utáni nehéz éveket csak úgy lehetett átvészelni, ha összefogás volt, ekkor egymás segítése nélkül elképzelhetetlen lett volna a falusi élet. Gyermekkorom sok-sok élménye ebben a közösségben megélt események összessége.

Általános iskolába szülőfalumban jártam. Jó tanuló voltam, így szüleim gimnáziumba engedtek. Nagy nehézségek árán tudták előteremteni a taníttatásunkra valót, mert akkor

a bátyám már a Budapesti Műszaki Egyetem hallgatója volt. Egy célja volt a szüleimnek, hogy gyermekeiket segítsék, hogy tanult emberként könnyebben élhessenek.

Az 1960-as években a téjesítéssel elvesztek a földek, a lovak, a mezőgazdasági eszközök, egy más életforma következett, több munka, kevesebb javadalom. Ahogy nőtem és a nagyszülőket is eltemettük, egyre több részt kellett vállalnom a család terheiből. Ez természetes volt, hisz a munkára szoktatás fokozatosan történt a pár éves libapásztortól a földművelésig. A felelősségtudat ebben a folyamatban alakult ki, amikor a közösségnek nélkülözhetetlen tagjává vált az ember, amikor szükség van rá.

Középiskolába a hatvani Bajza József Gimnáziumba jártam. Nagy tudású, szeretetteljes tanárainak köszönöm a magyar irodalom szeretetét, a történelem iránti érdeklődést, a természet gondozását, az igény felkeltését a többre.

1963-ban a sikeres érettségi után képesítés nélkül tanítottam Bujákon magyart és történelmet, ugyanezeket a tantárgyakat este a dolgozók iskolájában is. Nagy álmom valósult meg azzal, hogy taníthattam. Itt nagy lelkesedéssel kapcsolódtam be a falu közösségi életébe, gyönyörű népvise-

letben táncoltam a helyi néptáncscsoportban. Ez az időszak volt a nagy ifjúsági seregszemlék ideje, ahol versenyezhattünk, ahol megmértettünk.

1964-ben férjhez mentem, a társam mesterember, aki azóta is szorgalmas munkával teremti meg a család anyagi biztonságát, és türelemmel, szeretettel segíti munkámat. 1965-ben megszületett Ernő fiam, a szülési szabadság letelte után óvónőként dolgoztam, elvégeztem a kecskeméti Óvónőképzőt, 1973-ban megszületett Veronika nevű leányom. Bujákon és Jobbágyiban dolgoztam az óvodában 1982-ig. Ekkor visszajöttünk Szurdokpüspökibe, és a szomszédos, akkor épülő ifjúsági tábor gondnoka lettem. Itt kinyílt a világ! Amikor a több hektáros parkot közös munkával rendbe tettük, egy olyan közösség kovácsolódt össze, amelyik magáénak érezte ezt az intézményt, saját vendégének az idelátogatót, egy volt a fontos, adni a vendégnek. Ebben az időben rendezte a Duna Televízió a világban élő gyermekek anyanyelvi táborát. Büszkék voltunk rá, hogy az egész világon ismerhetik falunk nevét, elviszik jó hírét.

2000-től korengedményes nyugdíjba mentem, ekkor kezdtem a faluszépítő munkába, majd megalakítottam a faluban az első civil szervezetet, a Szurdokpüspöki Tiszta Életéért Egyesületet, amely az egészséges életmóddal foglalkozik, de az önkormányzattal közösen pályázatokban is részt vesz a mai napig is. Közben nagy változások történtek, megint átalakult a társadalom körülöttünk. Kihaltak az évszázadok alatt kikristályosodott közösséget megtartó értékek. A világ elanyagiasodott.

1990-ben képviselő lettem az új önkormányzatban, és egy ciklus kihasználásával a Művelődési Bizottságban szerveztem a falu közösségi életét. Ez a feladat a legtöbb ismeretet, a legmélyebb érzelmet követeli meg. Igény született arra, hogy olyan dolgok történjenek, amit együtt tudunk csinálni, amiről régi szép közös emlékeink vannak. Az együtt töltött idő adja a közösség élményét. Szüreti multságok, falunapok, fesztiválok sora következett. Ehhez segítők jöttek ötletekkel, munkával, eszközökkel gazdagítva a rendezvényeket. Ez folyamattá vált. Évtizedeken át őrzött tárgyak,

eszközök kerültek elő szekrényből, padlásról. Megújultak az egyházi, világi hagyományok, az egész falu megmozdult. Ennek a munkának a legnagyobb értéke az összetartozás érzése, a közös múltból a jelen gazdagítása volt. Ezt a munkát 2010-től polgármesterként végzem. Ebben az elanyagiasodott világban a legnehezebb feladatnak a fiatalok bevonását tartom ebbe a nemes munkába. Bátorítást adott az ideai szüreti multság, hisz az óvodástól a legidősebb korosztályig részt vett az egész falu, köztük nagyon sok fiatal büszkén vonult végig falunk utcáin, jókedvűen élvezve a vígasságot.

Bízom benne, hogy sikerül őket ennek a gazdag múltú közösségnek az értékvető tagjaivá nevelni. A nekik szánt pályázatból felújított közösségi házban teremthetik meg maguknak azt az otthont, ahol szabadidejüket hasznosan eltölthetik úgy, hogy szellemi-lelki segítségükre legyen. Ezt nem munkának tartom, hanem szolgáltnak, amit csak a legnagyobb alázattal szabad végezni. Nem én kerestem a feladatot, hanem az talált meg engem, és én igyekeztem mindig a legnagyobb odaadással, a legjobb tudásommal, szeretettel megoldani. Ez egyedül lehetetlen, ezért köszönöm családomnak, akik biztosítják a nyugodt hátteret, és köszönöm mindazoknak a segítségét, akik ezen a gazdag pályán mellém álltak.”

Máté Lászlóné: *Az életút elmésélése után beszéljessünk a Szurdokpüspökiben létrehozott települési*

értéktárról. Kezdjük talán ott, hogy véleményed szerint, mi az érték? Mi az értékrend? Ki határozza meg, hogyan alakul ki ez az értékekből összeálló rend? Miért ezek maradtak fenn évszázadokon át, miért tartjuk őket követendőnek, megőrzendőnek?

Géczy László Miklósné: A Szurdokpüspöki Értéktár összeállítása, bemutatása igen nagy feladat, hisz több mint 1000 évről kellene, hogy képet adjunk.

A hely, ahová születtünk, meghatározza egész életünket. Amit ez a föld ad, és az őstől örökölt, génjeinkbe beépített sok száz éves tapasztalás, az ezekhez való alkalmazkodás, a környezetünkbe tartozás, a létünk feltétele.

Sok évtizedre visszaemlékezve ma is átérzem azt a csodálatos élményt, hogy pontosan tudtam már gyermekfejjel, hogy én ide tartozom. Ma is megnyugvást érzek, ha felidézem azt a gazdag paraszti világot, amelyben felnőttem, amelyben meghatározott helyem volt, ahol tagja voltam egy családnak, egy nagy rokonságnak, egy falu közösségének. Itt számon tartottak, számítottak rám, én is számíthattam rájuk. Leírhatatlan az a gazdagság, amibe belenőtünk, az a tudomány, amibe beletanultunk. Minden a korunknak megfelelő volt: munka, feladat, játék.

A libapasztorkodáshoz, a tehénőrzéshez a kövezés, a szerepjátékok, a varrások, csutkababák készítése, népdalok éneklése tartozott. A fosztóban, disznótorban, kukoricafosztásnál az elszenvedett háborús történetek, a boszorkányos történetek,

a falusi pletykák maradandó élmény-nyé váltak. De a szokások, a háromnapos lakodalom, a temetésen sirató asszonyok, ugyanúgy emlékeztetnek. A nagy kelt bodagok is, amelyeknek a teteje márványos volt, most is számban van az ízük. De a vendégségi sergőzés is emlékeztet.

Későbbiekben a munkák, a szőlőkötés, kapálás, a földeken való szorgoskodás következett. Az állatok gondozása szünet nélküli feladat volt.

Természetes volt az, hogy a kornak megfelelő feladatot ránk bízta, és ennek elvégzését el is várták tőlünk. Részesei lettünk egy közösségnek, ami megszabta, hogyan éljünk, mit tegyünk ahhoz, hogy miniket befogadjanak, szeressenek, segítsenek. Megtanultuk, mik azok az értékek, amelyeket, ha ismerünk, mi is közéjük tartozhatunk. Tagok leszünk, egy közösség tagjai, akik közösen építik a házat, szüretelnek, aratnak, együtt dolgoznak, együtt ünnepelnek, együtt örülnek, együtt bánkódnak, közös a feladat – ez a közösség.

Nemcsak emberi közösség részei voltunk, a természet körforgását is követni tudtuk, a föld, a növény, az állat harmonikus egységét. Láttuk kelni a magot a megművelt földből, szemünk előtt nőtt a növény, melyet az állat megevett, lelegelt, majd a növény és az állat az ember tápláléka lett. Ennek a folyamatnak minden mozzanatát megtanultuk. Hísz a parasztember volt a földműves, a szántóvető, kertész, borász, állattenyésztő...

A megtermelt növényt, a tenyészített állatot tudta szaporítani, gondozni, feldolgozni, tartósítani. Ebben a világban olyan erények voltak, mint a gondoskodás, törődés, állhatatosság, kitartás, becsület, segítség, gondoskodás, alkalmazkodás, tisztesség. Ezek az erények tettek képessé a szoros együttélésre. Generációk éltek együtt, ez csak úgy volt lehetséges, ha kialakultak az együttélés szabályai, a közösség írott-íratlan törvényei, amelyeket be kellett tartani.

Ezek a közösségek másoktól különböztek beszédükben, öltözködésükben, szokásaikban. Ezek a különbségek határozták meg hovatartozásukat: egy-egy táj nyelvjárása, öltözködési, gasztronómiai kultúrája, szokásai, értékei.

M. L-né: *Mi az érték ma?*

G. L. M-né: Mára megváltozott, kinyílt a világ, más lett a fontos. Ebben az értékvesztő világban kitágultak a lehetőségek, szinte megszűntek a közösségek. Elveszett az az értékrend, ami a közösséget kialakítja, megteremti, megtartja.

M. L-né: *Ha az ember nem tartozik egy olyan csoporthoz, amely egyfajta rendben él, amelyben normákhoz kell igazodnia, mit tesz, hová jut? Mi mutatja meg neki azt, hogy hogyan?*

G. L. M-né: Megváltozott világunkban megszűnt a folytonosság, a belenövés, a beletanulás. Megszakadt egy folyamat.

Hogyan várhatjuk el gyermekeinktől, hogy ismerjék az élhető élet normáit, ha nem tanítjuk őket, ha nincs példa, amit kövessenek? Ha a szülőt nem látja dolgozni, hogyan tanulja meg mi a mindennapi munka? Ha nem érünk rá beszélgetni vele, hogy mondja el örömét, bánatát? Hogyan ismeri meg múltját, amibe később kapaszkodni tud? Ha nem ismeri a történelmet, mit tud a Szent Koronáról? Könnyes lesz a szeme a Himnusz hallatán? Gondoza-e majd a szülőt, ha a nagymama egye-

dül él szeretet és gondoskodás nélkül? Énekli-e népdalainkat, követi e szokásainkat, ha már mi is elhagyjuk azokat?

Összegyűjthetjük az ember által létrehozott szellemi, tárgyi, építészeti értékeket, a természet ajándékait, ha nem tudjuk továbbadni, nem feleltünk meg annak az elvárásnak, ami minden kornak a legfontosabb teendője.

M. L-né: *Hogyan zajlott Szurdokpüspökiben a települési értéktár összegyűjtése? Milyen módszereket alkalmaztak a munka során? Milyen csoportokat szólítottak meg?*

G. L. M-né: A Művelődési Intézet megyei irodájától kapott és itt helyben a közösség által kiegészített, településre igazított kérdőív alapján készítettük el településünk értéktárát. Interjúk, közösségi, egyéni beszélgetések során gyűjtöttük össze azokat a szellemi, emberi, tárgyi, természeti kincseinket, amelyeket a helyi lakosság tart megőrzendő értéknek. Ezen a beszélgetéseken a falu idősebb emberei tudtak sokat mesélni, akik még részesei, alkotói, teremtői voltak ezen értékeknek. A Hagyományörző Együttes tagjai a 40 éves közös munkával, énekléssel, a múlt megőrzésével igazi forrásadók voltak. A kutatásban részt vettek a fiatalok is, a színjátszó és képzőművész szakkörös gyermekek is. Felhasználtuk a Szurdokpüspökiről írt könyveket, Dr. Szomszéd András 4 kötetét és Poschné Valus Piroska 3 könyvét, megőrizték értékeinket a filmek, képek is.

Az értéktár összeállítása is közös munka, sok vélemény, sok látásmód eredménye. Ezt a közösségi összefogást, véleményt tartom a legnagyobb értéknek!

Mindazoknak, akik az értéktár összeállításában részt vettek és részt vesznek majd, Vörösmarty örök érvényű mondatát megszívvelve ajánlom: „A múltat tiszteld a jelenben s tartsd a jövőnek.”

GÉCZI LÁSZLÓ MIKLÓS NÉ óvónő, tanítónő, közel harminc éven át a településen lévő ifjúsági tábor gazdája. Nyugdíjazása után létrehozta a helyi civil szervezetet, a Szurdokpüspöki Tiszta Életéért Egyesületet, és a település kulturális életének fő szervezőjévé vált. 2010-től a település polgármestere. 2013-ban az első Nógrád megyei települési értéktár bemutató megszervezője, a Nógrád Megyei Értéktár Bizottság szakértői tagja.